

ARBEIDERNES HISTORIELAG I ROGALAND – 30 ÅR I 2014

30

GUNNAR ROALKVAM

Arbeidernes Historielag i Rogaland ble stiftet i februar 1984, som det første i rekken av flere regionale arbeiderhistorielag.

Stavanger AOF var initiativtaker. Behovet for et slikt historielag kom klart til uttrykk etter at AOF hadde arrangert Hermetikkarbeiderdagene i 1980, Havnearbeiderdagene i 1982 og en stor faneutstilling i 1983. I tilknytning til disse arrangementene ble det avholdt seminarer, konferanser og foredragsrekker med temaer fra arbeiderbevegelsens historie lokalt og nasjonalt. Interessen og deltakelsen var så stor at det ble bestemt å opprette et historielag som skulle ta ansvar for å forvalte den lokale arbeiderhistorien på en forsvarlig måte. Sentralt i denne oppstartings-fasen sto Egil Lejon, Olaf Eielsen og Johannes Melkevik jr.

Historielaget har hatt en mangfoldig virksomhet opp gjennom årene. En viktig oppgave har vært å ta vare på historisk materiale fra fagforeninger og arbeiderlag. Dette

har blitt registrert i det lokale arbeiderbevegelsens arkiv og er deponert i Statsarkivet i Rogaland. Fagforeningsfanene er deponert i MUST, Stavanger Museum.

Virksomheten i historielaget og i Arbeiderbevegelsens arkiv i Rogaland har i praksis glidd over i hverandre. Sentral i dette arbeidet i store deler av perioden var Kåre Berg, som døde i 2011.

Historielaget har også arrangert en rekke seminarer og utflukter til industristeder i Rogaland. Medlemmene kommer fra hele fylket, men hovedtyngden fra de kommuner som har hatt industri av noe omfang.

Arbeidernes Historielag i Rogaland tok også initiativ til at hermetikkarbeiderkvinnene ble hedret. I Lervigtunet står nå en skulptur av en av sliterne i den lokale hermetikk-industrien. På sokkelen blir vi minnet om lønnsnivået i 1901; «Ti øre timen».

Hovedinnsatsen til historielaget kommer til uttrykk gjennom årbøkene som har kommet ut jevnlig siden 1984, bare med et lite avbrekk. I 25 bøker har lokale ildsjeler forfattet hele 297 artikler om lokal arbeiderhistorie. Det er utarbeidet en samlet bibliografi over denne produksjonen. I tillegg har laget gitt ut en skriftserie med hefter med ulike temaer, for eksempel lokal arbeiderlyrikk og de lokale thranitternes innsats i Høyland kommune.

I en periode var utgivertrangen så stor at laget stiftet eget forlag. Varmen Forlag, oppkalt etter det mest sentrale industriområdet i Stavanger, ble dannet i 1987. I en ti-årsperiode ble det gitt ut en rekke flotte bøker. Den første, «I den galna tiå», omhandlet de harde 30-årene i Stavanger. Deretter kom det bøker om arbeiderhistorien i Sandnes, Tømmer- og bygningssnekkernes fagforening, virksomheten til Byingeniøren i Stavanger, «Stavanger, Norges røde by» som handlet om radikaliseringen av den lokale arbeiderbevegelsen i 30-årene, «Lykkeveien» - en lokal skildring fra fredsdagene i 1945, og flere.

Et fruktbart samvirke mellom faghistorikere, andre historisk interesserte og journalister har hele tiden vært en særlig kvalitet ved historielaget.

I regi av Arbeidernes Historielag har det opp gjennom årene vært en rekke kulturarrangementer, som spenner fra "Syng med oss"-kveld med Einar Gerhardsen i 1980-årene til Gunnar Berges kåserier om sin tid som rikspolitiker, en kåseriserie som ble til boka "Til kongen med fagbrev."

Høsten 2013 ble et nasjonalt arbeiderhistorieseminar arrangert i Stavanger i samarbeid med AOF Norge og Arbeiderbevegelsens arkiv i Oslo.

Gjennom disse 30 årene er det lagt ned et betydelig frivillig arbeid i arbeiderbevegelsens tjeneste, gjennom organisasjonsarbeid, kulturarrangementer, seminarer og bokutgivelser. Et betydelig historisk materiale er samlet inn og tatt vare på for framtida.

Johs. Melkevik jr. hadde vært lagets leder i 28 år, siden starten i 1984, da han døde i 2012.

Jubileet vil blant annet bli markert med et stort kulturarrangement på Folkets Hus i Stavanger høsten 2014. Årboka 2014, som utgis i september 2014, har boligpolitikk som hovedtema. I tillegg til artikler om boligpolitikk før og nå vil det også bli presentert nye tanker om alternative løsninger for å løse boligutfordringene i framtida. Som vanlig vil årboka også inneholde andre artikler fra arbeiderbevegelsens mangfoldige historie.

I senere tid har historielaget også arbeidet med nye former for formidlingsvirksomheten sin. Blant annet bygger laget for tiden opp sitt nettsted www.arbeiderhistorie.net, samt virksomhet på facebook. Over tid vil størst mulig del av det materialet Arbeidernes Historielag disponerer bli gjort tilgjengelig på denne portalen.